

**STARPTAUTISKIE STANDARTI
LATVIJAS BIBLIOTĒKU PRAKSĒ**

~~53099~~

194551

L 2001-3

788

L
0

Latvijas Nacionālā bibliotēka
Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja

Seminārs

**STARPTAUTISKIE STANDARTI LATVIJAS BIBLIOTĒKU
PRAKSĒ**

22.11.2001

Materiālu krājums

Rīga, 2001

0302023140

UDK 006:02

St 163

Par izdevumu atbild Māra Indaberga

Datorsalikums: Māra Indaberga, Laura Putniņa

Vāka noformējums: Velta Knikste

© Latvijas Nacionālā bibliotēka

ISBN 9984-607-36-4

Rīkotāji

Latvijas Nacionālā bibliotēka

Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja
(BBSTK)

Atbalstītāji

Kultūrkapitāla fonds

Latvijas Nacionālā bibliotēka

Programma

- 9.00 –10.00 Dalībnieku reģistrācija
- 10.00-10.10 **Semināra atklāšana**
Dzintra Mukāne, Latvijas Nacionālās bibliotēkas
rīkotājdirektore
Baiba Mūze, BBSTK priekšsēdētāja
- 10.10-10.30 **Bibliotēku nozares standartizācijas 5 darba gadu
pārskats. ISBD standartu adaptācijas projekts**
Guna Dēliņa, Latvijas Nacionālā bibliotēka; BBSTK
- 10.30-10.50 **Informācijas apstrādes standartizācija Latvijā**
Baiba Mūze, IT ALISE; BBSTK
- 10.50-11.05 **Starptautisko standartu izmantošana bibliotēku
tīkla automatizācijas projektā. Problēmas un perspektīva**
Sandra Ozoliņa, Latvijas Nacionālā bibliotēka; BBSTK
- 11.05-11.20 **Starptautisko standartu izmantošana Latvijas
Universitātes Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes
nodaļas akadēmiskajā un tālākizglītības studiju
programmā**
Iveta Kalniņa, Latvijas Universitāte; BBSTK
- 11.20-11.40 **Profesionālā standartizācija un terminoloģija**
Anna Mauliņa, Latvijas Nacionālā bibliotēka; BBSTK
- 11.40-11.50 **Standartizācijas problēmas izdevējdarbībā**
Anīta Rožkalne, Grāmatizdevēju asociācija
- 11.50-12.20 Kafijas pārtraukums

Iepazīšanās ar publicēto bibliotēku nozares Latvijas standartu
un adaptējamo ISO standartu izstādi

- 12.20-12.40 **Arhīvu nozares standartizācija: problēmas un perspektīva**
Inta Feldmane, Latvijas Valsts arhīvu ģenerāldirekcija
- 12.40-12.50 **Standarta LVS ISO 11620 : *Bibliotēku darbības rādītāji* adaptācija un ieviešanas perspektīvas**
Zinta Geršmane, Latvijas Nacionālā bibliotēka; BBSTK
- 12.50-13.05 **Identifikācijas standartu izmantošanas prakse**
Laimdota Prūse, Latvijas Nacionālā bibliotēka
- 13.05-13.15 **Papīra ilgizturības prasību standarta LVS ISO 9706 izmantošana**
Rudīte Kalniņa, Latvijas Nacionālā bibliotēka
- 13.15-13.30 **Starptautisko standartu adaptācijas turpmākie plāni un iestrādes. Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas *IFLA* darbs standartizācijas laukā**
Māra Indaberga, Latvijas Nacionālā bibliotēka; BBSTK
- 13.30-13.40 **Aptaujas rezultātu kopsavilkums.**
Baiba Jozepa, Latvijas Nacionālā bibliotēka
- 13.40-13.50 **Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācija Lietuvā un Igaunijā**
Laura Putniņa, Latvijas Nacionālā bibliotēka
- 13.50-14.30 **Debates**
- 14.30-14.50 **Semināra noslēgums**

Satura rādītājs

► Ievadam	7
► <i>Guna Dēliņa</i> . Bibliotēku nozares standartizācijas 5 darba gadu pārskats. <i>ISBD</i> standartu adaptācijas projekts	8
► <i>Baiba Mūze</i> . Informācijas apstrādes standartizācija Latvijā	10
► <i>Sandra Ozoliņa</i> . Starptautisko standartu izmantošana bibliotēku tīkla automatizācijas projektā. Problēmas un perspektīva	13
► <i>Iveta Kalniņa</i> . Starptautisko standartu izmantošana Latvijas Universitātes Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nodaļas akadēmiskajā un tālākizglītības studiju programmā	15
► <i>Anna Mauliņa</i> . Profesionālā standartizācija un terminoloģija	16
► <i>Zinta Geršmane</i> . Standarta <i>LVS ISO 11620 : Bibliotēku darbības rādītāji</i> adaptācija un ieviešanas perspektīvas.....	19
► <i>Laimdota Prūse, Guna Linkeviča</i> . Identifikācijas standartu izmantošanas prakse	20
► <i>Rudīte Kalniņa</i> . Papīra ilgizturības prasību standarta <i>LVS ISO 9706</i> izmantošana	23
► <i>Māra Indaberga</i> . Starptautisko standartu adaptācijas turpmākie plāni un iestrādes. Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas <i>IFLA</i> darbs standartizācijas laukā	25
► <i>Laura Putniņa</i> . Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācija Lietuvā un Igaunijā	27
► Pielikumi	29

Godātie semināra dalībnieki!

Attīstoties bibliotēku automatizācijai un globālajam sakaru tīklam, starptautiskā sadarbība informācijas apmaiņas laukā kļūst par ikdienas nepieciešamību. Standartizēti katalogizācijas un bibliogrāfiskā apraksta noteikumi, starptautiski atzīti klasifikācijas principi, starpbibliotēku abonementa protokoli un citi bibliotēku nozares normatīvi ir viens no priekšnoteikumiem bibliotēku darbības pilnveidošanai, kā arī informācijas, zināšanu un kultūras mantojuma vērtību starptautiskai apmaiņai.

Atbilstoši likumam "Par Latvijas Nacionālo bibliotēku", LNB uzņemas bibliotēku nozares standartizācijas iniciatīvu. Kā to prasa valsts standartizācijas likums, 1997.gadā tika nodibināta Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja (BBSTK), kuras sastāvā ir Latvijas lielāko bibliotēku un citu nozares institūciju vadošie speciālisti. BBSTK ir valsts standartizācijas institūcijas "Latvijas standarts" ārējā struktūrvienība (STK 22) un atbild par standartizāciju bibliotēku nozarē Latvijā.

Standartizācijas darbā iesaistīts plašs bibliotēku nozares speciālistu loks. Pēc piecu gadu darba ir uzkrāta zināma pieredze, tāpēc semināra organizētāji cer, ka būs iespējams izdarīt secinājumus, meklēt jaunus risinājumus standartu ieviešanas problēmām un nospraust vadlīnijas turpmākajai darbībai. Standartizācijas darba virzienu noteikšanā palīdzēs nozares speciālistu vidū 2001.gada oktobrī-novembrī izdarītā aptauja, kā arī seminārā izteiktie priekšlikumi.

Materiālu krājumā apkopotas referātu tēzes, izdoto standartu saraksts, BBSTK sastāvs un cita informācija.

Latvijas Nacionālā bibliotēka un BBSTK pateicas semināra atbalstītājam – Kultūrkapitāla fondam, kā arī visiem semināra dalībniekiem par ieinteresētu līdzdalību.

Guna Dēliņa,

semināra rīcības komitejas priekšsēdētāja

**Bibliotēku nozares standartizācijas 5 darba gadu pārskats.
ISBD standartu adaptācijas projekts**

Latvijas bibliotēku vienota informācijas tīkla un nacionālā kopkataloga veidošanas neatņemama sastāvdaļa ir standartu un citu normatīvdokumentu ievērošana, lai nodrošinātu sadarbību, racionālāku un kvalitatīvu informācijas apmaiņas darbu Latvijā un ārpus tās.

Sekmīgu darbību standartizācijā ir stimulējuši vairāki nosacījumi. Likumdošanas jomā tas ir likums "Par Latvijas Nacionālo bibliotēku" (1993.g.) un "Standartizācijas likums" (1998.g.).

Sistemātiskas un intensīvas darbības sākums bibliotēku nozares un bibliogrāfijas standartizācijas sakārtošanā un aktuālāko standartu izdošanā latviešu valodā datējams ar 1997.gadu, kad tiek izveidota Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja (BBSTK) (Pielikums Nr.1).

1997.gadā Latvijas Kultūras ministrija atbalstīja Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) projektu "Starptautisko standartu piemērošana Latvijas bibliotēku praksē". Tajā pašā gadā Sorosa fonds-Latvija (SFL) piešķīra grantu, par kuru 1996.gadā izveidotā LNB Standartizācijas nodaļa tika nodrošināta ar pirmo nepieciešamo datortehniku.

1998.gadā SFL grantu saņēma LNB projekts 1998-MO96-O "Bibliotēku darba un bibliogrāfijas starptautisko standartu adaptēšana par Latvijas standartiem". Projekts realizēts, ņemot vērā Latvijas zinātnisko un citu lielāko bibliotēku aptaujā izteiktās nozares standartizācijas prioritātes un samērojot tās ar esošā finansējuma un darba spēka iespējām.

Standartu sagatavošana veikta atbilstoši Latvijas standartizācijas sistēmai, BBSTK ietvaros – darba grupās, kuras sastāv no nozares speciālistiem, pieaicinot citu nozaru ekspertus.

Atbilstoši projekta mērķim, tā rezultātā ir adaptēti par Latvijas standartiem un izdoti 11 standarti. 8 no tiem ir uz *ISBD* pamatotie

bibliogrāfiskā apraksta standarti. Pavisam atskaites periodā izdoti 18 standarti un tiem pielīdzināmie normatīvdokumenti.

Bibliogrāfiskā apraksta standarti latviešu valodā ir arī starptautiski atpazīstami. Informācija par tiem atrodama IFLA's žurnāla "*Cataloguing and Bibliographic Control*" iedaļā "*News and events*". IFLA's 67.konferences materiālos standarti latviešu valodā minēti starp 11 citām valodām.

Projekts kopumā īstenots atbilstoši sākotnējam plānam un uzskatāms par sekmīgu, neskatoties uz pieredzes trūkumu sākumposmā. Rezultātā ir izveidota ilglaicīga praktiska un teorētiska bāze turpmākai standartizācijas attīstībai nozarē.

Informācijas apstrādes standartizācija Latvijā

Starptautisko standartu ieviešana informācijas apstrādē nodrošina informācijas apmaiņu, resursu racionālāku izmantošanu, kā arī ietekmē informacionālo pakalpojumu kvalitāti un operativitāti. Standartizācija būtiski ietekmē bibliotēku krājumu retrospektīvo konversiju. Tikai standartizēti apstrādātu informāciju iespējams konvertēt mašīnlasāmā veidā. Standartizēti ieraksti, kodi un saites starp elementiem nodrošina lielākas informācijas meklēšanas iespējas, nosakot unificētus pieejas punktus un funkcionālās prasības ierakstam.

Standarti ir nemītīgā attīstībā. Bibliotēku automatizācija ir galvenais faktors, kas radikāli ietekmējis standartizācijas attīstību. Tās nozīme Latvijas bibliotēku sadarbībā pieauga 90.gados, kad sākās reāla datu apmaiņa starp automatizētajām bibliotēkām. Arvien vairāk Latvijas bibliotēkas izmanto citu bibliotēku veidotos ierakstus. Standartizācijas aktualitāti Latvijā nosaka informācijas tehnoloģiju lietojums bibliotēkās, veidojot Valsts vienoto bibliotēku informācijas sistēmu un elektroniskos kopkatalogus. *Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas koncepcijā* uzsvērts, ka visām Latvijas bibliotēkām un integrētajām sistēmām jāatbalsta galvenie standarti:

- MARC 21 kā vienotais datu apmaiņas formāts;
- UNICODE kā daudzvalodu problēmas risinājums;
- Z39.50 protokols bibliogrāfisko datu izguvei.

Datu apmaiņa likumsakarīgi noteica **bibliogrāfiskā apraksta** standartizācijas aktualitāti. Ar to izskaidrojama *ISBD* grupas standartu adaptācijas prioritāte Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskajā komitejā (BBSTK), lai ieviestu starptautisko bibliogrāfijas praksi Latvijas bibliotēkās un palīdzētu tām iekļauties starptautiskajā datu apmaiņā. 2000.gada beigās tika pabeigta visu *ISBD* grupas standartu adaptācija. Līdz šim galvenā uzmanība Latvijā tika veltīta aprakstu izveides standartizācijai, turpmāk vienveidīgāk jāformulē pieejas punkti un jāatbalsta bibliogrāfiskā ieraksta funkcionālās prasības. Aktuāla ir ***Bibliogrāfiskā ieraksta funkcionālo prasību*** adaptācija Latvijā.

Lai unificētu latviešu valodas vārdu īsināšanu bibliogrāfiskajā aprakstā, BBSTK ir izstrādājusi **saīsinājumu sarakstu** atbilstoši starptautiskā standarta vispārīgajiem principiem īsināšanā un sarakstā iekļauti tikai tie saīsinājumi, kas neierobežo informācijas meklēšanu. Bibliogrāfiskajos ierakstos jāpildinveido abreviatūru lietojums standartizētu un unificētu kodu veidā.

Nacionālā elektroniskā kopkataloga izveidē svarīga ir katalogizācijas standartizācija. Tādējādi ļoti aktuāla ir **Angloamerikānisko katalogizācijas noteikumu (AACR2)** adaptācija Latvijā, kas nodrošinātu unificētus noteikumus kataloga ieraksta izveidei.

Automatizētās Latvijas bibliotēkas lieto dažādus **MARC** formātus, kas rada problēmas datu apmaiņā. Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas koncepcijā uzsvērtā nepieciešamība visām Latvijas bibliotēkām datu apmaiņai atbalstīt **MARC 21**, lai minētās problēmas novērstu.

Aktuāla ir **autoritatīvo ierakstu** izveide personvārdu, institūciju, izdevējiestāžu, izdevumu sēriju un citu elementu vienvērtīgai iekļaušanai ierakstos. Latvijā šobrīd vērojamas problēmas bibliotēkās apstrādātās informācijas pilnvērtīgā izmantošanā, jo pagaidām autoritatīvie ieraksti netiek veidoti.

Šobrīd **Universālās decimālās klasifikācijas** shēma nav tulkota latviešu valodā, turklāt tās reālais lietojums dažādās bibliotēkās ir atšķirīgs. Tas rada problēmas dažādās bibliotēkās apstrādātās informācijas izmantošanā. Arvien lielāku nozīmi iegūst meklēšana pilnajā tekstā un ierakstam pievienotajā anotācijā, nedaudz samazinās unificētās klasificēšanas loma. Tomēr jāatzīmē, ka veidojot kopkatalogus, visām to daļīblocēklēm jāievēro unificētie noteikumi informācijas klasificēšanai.

Agrāk Latvijas bibliotēkas nenovērtēja **standartnumuru** nozīmi informācijas apstrādē un nereti tie netika iekļauti bibliogrāfiskajā ierakstā. Problēmas vērojamas arī izmantojot analītiskos ierakstus, kuros nav uzrādīts avota standartnumurs. Šobrīd Latvijā ir adaptēti standarti, kas nosaka standartnumuru **ISBN** un **ISSN** lietojumu, un bibliotēkām jāsāk unikālos identifikatorus pilnvērtīgi izmantot.

Informācijas tehnoloģiju attīstība ietekmē gan informācijas avotu apstrādi, gan aktualizē jaunu informācijas apstrādes un izguves standartu atbalstu – **metadati, informācijas izguves protokols Z39.50** u.c.

Lai kopīgi nodrošinātu informācijas pieejamību, turpmāk jāpievērš uzmanība bibliotēku sadarbībai ar **saskarnozarēm** – muzejiem, arhīviem, grāmatizdevējiem, grāmatattirgotājiem.

Starptautisko standartu izmantošana bibliotēku tīkla automatizācijas projektā. Problēmas un perspektīva

1. Projekts “*Library Information Network Consortium*”

- ▶ Viena no *A.W.Mellon foundation* pamatprasībām izvēlamajai sistēmai – atbilstība starptautiski atzītiem standartiem un tiem pielīdzināmiem dokumentiem, t.i., *MARC* standarts, *AACR2*, *UDK*, *Z39.50* u.c.;
- ▶ Prasību izstrāde izvēlamajai sistēmai;
- ▶ Datu atbilstības standartiem nozīme bibliogrāfisko datu konverēšanas procesā. *UKMARC* ⇔ *USMARC* konvertēšanas tabulu precīza izstrāde, kas būtiski ietekmēja datu atspoguļošanu jaunā sistēmā;
- ▶ LNB veidoto autoratbildības datu atbilstības *USMARC* standartiem nozīme bibliogrāfisko datu konverēšanas procesā;
- ▶ *UDK* un/vai priekšmeti?
- ▶ Izvēlētās sistēmas (*ALEPH500*) uzturētie standarti – *MARC 21* (sākotnēji *USMARC*) standarts, *AACR2*, *UDK*, *Z39.50* u.c.;
- ▶ *BITK* bibliotēku kopkataloga atbilstība standartiem un tiem pielīdzināmiem dokumentiem nodrošina kvalitatīvu informācijas apmaiņas iespēju gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī;

2. “Valsts vienotā bibliotēku informācijas sistēma” (VVBIS)

- ▶ VVBIS projekta galvenais mērķis ir izveidot saskaņotu valsts un publisko bibliotēku informācijas sistēmu, sniegt universālus informācijas pakalpojumus lasītājiem gan informācijas meklēšanā, gan nepieciešamo grāmatu, publikāciju, izziņu un dokumentu piegādē no Latvijas un starptautiskiem informācijas avotiem;
- ▶ Bibliotēku informācijas sistēmai (BIS) attiecībā uz standartiem izvirzāmas sekojošas prasības:

- jānodrošina bibliogrāfiskās informācijas apmaiņa *MARC* 21 formātā;
- Z39.50 protokols;
- Nepieciešamība kataloga datus aplūkot ar interneta pārlūkprogrammu palīdzību;
- *Unicode* izmantošana katalogu un dokumentu kodēšanai.

**Starptautisko standartu izmantošana Latvijas Universitātes
Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nodaļas akadēmiskajā
un tālākizglītības studiju programmā**

Mācību procesā tiek izmantoti gan adaptētie, gan neadaptētie bibliotēku nozares standarti un citi normatīvdokumenti. Studenti informāciju par standartiem saņem gan lekcijās, gan visā pārējā studiju procesā.

Topošie bibliotēku un informācijas darba speciālisti iepazīšanos ar nozares standartiem sāk bakalaura programmas 1.kursā, apgūstot dokumentoloģiju un bibliogrāfisko aprakstīšanu. *Dokumentoloģijas* kursā studenti iepazīstas ar standarta jēdzienu, to veidiem un īpatnībām. *Bibliogrāfiskās aprakstīšanas* kursā tiek apgūti ISBD grupas standarti, kā arī citi ar bibliogrāfisko aprakstu saistītie standarti. Visa mācību procesa gaitā studentiem konsekventi jāievēro Latvijā adaptētie bibliogrāfiskā apraksta standarti.

Sākot ar otro mācību gadu, informācija par standartiem tiek piedāvātaursos *Mašīnlasāmā katalogizēšana* (katalogizācijas standarti), *Ievads bibliogrāfijas zinātnē* (nozares termini), *Starptautiskā sadarbība bibliotēkārājā un informācijas darbā* (sadarbības standartizācijas aspektā), *Informācijas apstrāde: Klasificēšana, priekšmetošana, koordinātindeksēšana, Informācijas sistēmas* (datu apmaiņas standarti), *Bibliotēku vadība* un citos programmasursos.

Studiju procesā tiek izmantoti arī neadaptētie standarti, piemēram, apgūstot dokumentu indeksēšanu, vienvalodas un daudzvalodu tezaura konstruēšanu, informācijas centru definīciju. Kā aktuālu nepieciešamību varam uzsvērt normatīvdokumentu AACR2 un UDK adaptāciju.

Profesionālā standartizācija un terminoloģija

Nacionālās terminoloģijas loma pieaug visās jomās, īpaši tajās nozarēs, kas, mainoties sociālajiem, politiskajiem un ekonomiskajiem apstākļiem, attīstās straujāk. Līdz ar datorizācijas un internetizācijas visaptverošu izplatību arī bibliotēkzinātni var uzskatīt par šādu nozari. Šobrīd Latvijā automatizētas visas zinātniskās un speciālās bibliotēkas, liela daļa publisko bibliotēku. Paplašinās skolu un to bibliotēku iekļaušana vienotā informācijas sistēmā. Krasi pieaudzis un turpina augt globālā tīmekļa un citu elektronisko resursu izmantotāju skaits. E-Latvijas projektu īstenošana un "Lattelekom" monopolstāvokļa atcelšana 2003.gadā neapšaubāmi uzlabos datu pārraidi, interneta pieejamību, bibliotēku lomu informācijas un zināšanu sabiedrībā.

Bibliotēku darba, bibliogrāfijas un informācijas procesu standartizācija – nozares starptautisko standartu aktīvā adaptācija Latvijā – ienesusi jaunus jēdzienus un to apzīmējumus gan profesionālajā praksē, gan bibliotēkzinātnes teorijā. Lietišķie nozares standarti reglamentē, popularizē un sekmē jaunu darba procesu, paņēmieni, metožu ieviešanu bibliotēkās. Savukārt terminoloģiskie standarti, kuru adaptēšanu arī veic nozares standartizācijas tehniskā komiteja, precizē bibliotēku darbā izmantojamos jēdzienus un to apzīmējumus jeb terminus.

Atbilstoši standartizācijas pamatnostādnēm ikviena standarta sākumdaļā doti attiecīgajā normatīvdokumentā lietotie termini un to īsi skaidrojumi.

Nereti terminu skaidrojumi standartos atšķiras no to izklāsta terminoloģiskajās vārdnīcās. Vārdnīcās iekļautie skaidrojumi parasti ir vispārīgāki, daudznozīmīgāki, jēdzienu saturu aptverošāki – tāpat ar plašu izmantojamības lauku. Savukārt standartu terminu skaidrojumi ir lielā mērā modificēti – pielāgoti konkrētā standarta darbības laukam.

Ieskatīsimies dažos bibliotekārajā standartizācijā lietotajos jēdzienos, to apzīmējumos un – radītajās problēmās.

Šajā ziņā viens no raksturīgākajiem ir *LVS ISO 2789:1991 "Informācija un dokumentācija – Starptautiskā bibliotēku statistika"*. Tā pamatā – *UNESCO* ieteikumi bibliotēku statistikas unificēšanai starptautiskā mērogā. Saskaņā ar *UNESCO* nostādnēm un standarta prasībām valstīm jāsniedz statistiskā informācija par šādiem bibliotēku tipiem: nacionālajām, augstākās izglītības institūciju, speciālajām, citām nozīmīgām nespecializētām bibliotēkām, publiskajām, skolu un pārvietojamām bibliotēkām. Tātad no tipoloģijas rindas pazudušas zinātniskās bibliotēkas. Toties radusies jauna, dažādi interpretējama bibliotēku kategorija – *cita nozīmīga nespecializēta bibliotēka*. Latvijā šādam kvalificējumam varētu atbilst Latvijas Akadēmiskā bibliotēka. Vai tas labi un pareizi – spriediet paši!

Pārlapojot adaptēto standartu terminoloģiskās lappuses, sastopami veiksmīgi jaundarinājumi, kas jau ieņēmuši vietu nozares zinātniskajā leksikā: *ieliktne, galvenā atbildība, pakārtotā atbildība, ilgizturība, stiprība, vecošana, priekšlapas, īsināšana, mūzikas formāts, vairāklīmeņu apraksts, labkreisā rakstība* u.c.

Ir arī mazāk izdevušies un pat neizdevušies termini, piemēram, *nosaukumlapa (title screen)* – “ziņas, kas sniegtas elektroniskā resursa ievadkadros” (*LVS 259:2001 "Bibliogrāfiskais apraksts. Elektroniskie resursi : BA(ER)"*). *Nosaukumlapa* ir pretrunā ar diviem citiem datorzinātnē un bibliotēku darbā populāriem terminiem: *sāukumlapa (title page)* un *tīmekļa lapa (Web page)*. Diez vai kāds tulkotājs *nosaukumlapu* angliskos kā *title screen*... Jāatceras, ka viens no terminiekvivalentu noteikšanas principiem ir to iespējami precīza semantiska atbilstība oriģinālvalodai.

Terminoloģija, tāpat kā valoda, plūst un mainās: *pieeja (access)* pārvērtusies par *piekļuvi, tīmekļa lapa (Web page)* par *tīmekļa lappusi, tīmekļa vieta (Web site)* par *tīmekļa vietni*, sabiedrībā pazīstamā *misija (mission)* par *sūtību*, datorikā lietotā *veiktspēja (performance)* par parastu *darbību*, bet *home page* kā bijusi, tā palikusi *mājas lapa*. Arī *datne* pamazām gūst uzvaru pār *failu*. Taču Latvijas bibliotekārā sabiedrība joprojām nevar vienoties, kā labāk: lasīt grāmatu vai lietot avīzi? Tādēļ mūsu bibliotēku plašajos un šaurajos gaitēnos, tāpat kā nozares terminoloģijā, plūst un mainās *lasītāji* un *lietotāji*, kas *fondos*,

krājumos un kolekcijās meklē sev vajadzīgos dokumentus, izdevumus un iespiedvienības, resursus un izziņavotus.

Mainās arī bibliotekāro pakalpojumu vērtēšana – ne tikai kvantitatīvo, bet jo īpaši kvalitatīvo rādītāju uzskaitē. Īstajā laikā adaptēts standarts *LVS ISO 11620 "Informācija un dokumentācija. Bibliotēku darbības rādītāji"*. Izstrādājot starptautisko standartu, nav ņemta vērā bibliotēku funkcionalitāte, galvenokārt domāts par publiskajām bibliotēkām. Manuprāt, attiecībā uz zinātniskajām bibliotēkām daudzi šī standarta rādītāji būtu diskutējami.

Pilnīgi neizprotama un nepieņemama ir standarta latviskotāju savdabīgā anglofilijas tendence – rakstīt terminu vārdvirknes ar lielajiem sākumburtiem, piemēram, *Bibliotēkas Apmeklējumu Skaitis uz Vienu Iedzīvotāju, Lietošanas Apjoms Bibliotēkā uz Vienu Iedzīvotāju** u.c. Nevajadzētu aizmirst šajā kontekstā jau lietotos terminus: *apmeklētība* un *lasītība*.

Nobeigumā jāsaka atzinīgi vārdi Latvijas Nacionālās bibliotēkas Standartizācijas nodaļai, Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskajai komitejai, visiem tuviem un tāliem kolēģiem par aktīvo un atraktīvo sadarbību jaunu terminu veidošanā, nozares standartu izstrādāšanā, adaptēšanā un izdošanā.

* Starptautiskā standarta ISO 11620 nodaļā *Darbības lauks* ir norāde, ka uzskatāmības labad rādītāju nosaukumi rakstāmi ar lielajiem sākumburtiem. Darba grupai, apzinoties šī noteikuma neatbilstību latviešu valodas likumībām, tomēr nebija iespēju atkāpties no oriģinālā standarta noteikumiem. *Tulkotāja piezīme.*

**Standarta LVS ISO 11620 : *Bibliotēku darbības rādītāji* adaptācija
un ieviešanas perspektīvas**

1. Lai palīdzētu sabiedrībai orientēties nepārtraukti pieaugošajā informācijas plūsmā, īpaša uzmanība tiek pievērsta bibliotēku darba kvalitātei un vadībai. Šādas atziņas izteiktas arī IFLAs 2001. gada konferences materiālos.
2. Standarts LVS ISO 11620 "Informācija un dokumentācija. Bibliotēku darbības rādītāji" iegūst Latvijas standarta statusu 2001.gada 26. martā.
3. Standarta galvenais uzdevums – izplatīt zināšanas, kā veicams bibliotēkas darbības vērtējums, nosakot bibliotēkas pakalpojumu, kā arī resursu izmantošanas kvalitāti un efektivitāti. Katra bibliotēka tiesīga izlemt, kuri darbības rādītāji vispilnīgāk raksturo konkrēto situāciju.
4. Darbības rādītāji grupēti pa atbilstošajām aktivitātēm vai pakalpojumiem: lietotāju dotais novērtējums, publiskie pakalpojumi, tehniskie pakalpojumi.
5. Veikto darbības rādītāju pārbaudes rezultāti izmantojami darba plānošanas un vadības procesā, dialogā starp bibliotēkas personālu un finansētājinstitūcijām.

Identifikācijas standartu izmantošanas prakse

Izdevumu identifikācijas sistēmas *ISBN*, *ISSN* un *ISMN* Latvijā sāka darboties 1993.-1995.gadā. *ISBN/ISMN* aģentūra un *ISSN* centrs ir LNB Bibliogrāfijas institūta struktūrvienības. Šie dienesti vadās pēc standartiem, lietotāju rokasgrāmatām, ikgadējo starptautisko sanāksmju un citiem atbildīgo starptautisko institūciju dokumentiem. Tie pieejami angļu valodā, pēdējā laikā arī tiešsaistē Internetā. Latviešu valodā 2000.gada jūnijā iznācis standarts *LVS ISO 2108:2000 Informācija un dokumentācija. Starptautiskā grāmatu standartnumerācija (ISBN)*. Šovasar apstiprināts standarts *LVS ISO 3297:1998 Informācija un dokumentācija. Starptautiskais seriālizdevuma standartnumurs (ISSN)*.

Izmantošanu nosacīti var iedalīt šādās jomās:

- ▶ izdevēju reģistrācija;
- ▶ izdevumu svītrkodēšana, par pamatu lietojot *ISBN* vai *ISSN* numuru;
- ▶ pilnvērtīgs kataloga ieraksts;
- ▶ izdevēja identifikācija nepilnīgi noformētiem izdevumiem;
- ▶ izdevēja un tā atrašanās vietas identificēšana pēc starptautiskā numura saziņas nolūkos;
- ▶ citi gadījumi.

Izdevēju reģistrācija. Lai gan identifikācijas standartiem ir ieteicošs raksturs, tomēr pēdējo 7 gadu laikā reģistrācijas nozīme ir palielinājusies, jo valstī izdevējdarbība kā tāda citur netiek reģistrēta. Komerciālie izdevēji reģistrējas Uzņēmumu reģistrā, iestādes un organizācijas fiksē izdevējdarbību savos statūtos un nolikumos. Grāmatizdevēju *ISBN* datu bāzē ir 985 ierakstu (no tās netiek izslēgti tie, kas izdevējdarbību pārtraukuši), *ISSN* datu bāzes Latvijas datnē ir 1100 ierakstu un *ISMN* datu bāzē – 16 ieraksti. Ziņas par izdevējiem, arī par seriālizdevumiem kā tādiem, ir samērā drošas, jo ierakstus veido pēc pašu izdevēju rakstiski iesniegtajiem datiem.

Izdevumu svītrkodēšana. Kopš 1998.gadā Grāmatizdevēju asociācijas prezidents M. Ozoliņš publicēja žurnālā *Grāmatu apskats* svītrkodēšanas instrukciju uz *ISBN* numuru bāzes, grāmatizdevēji to var veikt paši ar savu datoru palīdzību. Par juridisko pamatu tam kalpo Starptautiskās *ISBN* aģentūras un Starptautiskās *EAN* aģentūras līgums. Izdevēju un grāmatrūpnieku darbā tādējādi palielinās operativitāte un samazinās izmaksas. Tajā pašā laikā mazāk ir kļūdaini iespiestu *ISBN* numuru, jo izdevēji vienkārši nav ieinteresēti "aizņemt" numuru no citas izdevniecības, numurēt divus dažādus grāmatizdevumus ar vienu un to pašu *ISBN*, vai ieviest standartizētajā numurā patvaļīgas izmaiņas.

ISSN centrs savukārt, pēc vienošanās ar Latvijas *EAN* aģentūru izsniedz izdevējiem no *ISSN* numura atvasinātu svītrkodu.

Pilnvērtīgs kataloga ieraksts veidojas, ja mašīnlasāmajā formātā aizpildīti visi vai vairums obligāto apraksta lauku. Identifikācijas numura lauks ir viens no obligātajiem. 2000.gadā aptuveni 89 % jaunizdoto grāmatu ir *ISBN* numuri. Noizdevumiem pagājušajā gadā sasniegta 100 % numerācija (dziesmu grāmatām pieļaujami ir lietot *ISBN*, un tas arī ticis darīts).

Izdevēja identifikācija nepilnīgi noformētiem izdevumiem. Gan Bibliogrāfijas institūts, gan LNB Katalogizācijas nodaļa bieži pieprasa ziņas par grāmatizdevējiem sakarā ar grāmatu vāju noformējumu, tādas ziņas ir prasījušas arī citas bibliotēkas – Akadēmiskā bibliotēka, Rīgas Centrālā bibliotēka, u.c.

ISSN datu bāzes ziņas izmanto LNB Obligātā eksemplāra, Katalogizācijas nodaļa un Bibliogrāfijas institūta Letikas, Retrospektīvās bibliogrāfijas un Periodisko izdevumu kārtējās bibliogrāfijas nodaļas.

Izdevēja un tā atrašanās vietas identificēšana saziņas nolūkiem

Informācija par grāmatizdevējiem ar Starptautiskās *ISBN* aģentūras gādību tiek publicēta gadagrāmatā *Publishers' International ISBN Directory* (iespiestā un *CD-ROM* versijā), par nošu izdevējiem – tradicionālā veidā izdotajā *Music Publishers' International ISMN Directory*. Dati no Latvijas nonāk *ISSN* starptautiskajā datu bāzē, kas pieejama gan tiešsaistē internetā, gan kā *CD-ROM* produkts.

Tādējādi tām ir globāla mēroga pieeja.

Šos uzziņu izdevumus Latvijā izmanto samērā maz; biežāk pieprasa konkrētas uzziņas. To praktizē gan Latvijas izdevniecības (*Minerva*), gan citvalstu izdevēji un grāmattirgotāji. Šādu pieprasījumu nav daudz (3 – 5 gadā), tomēr to izpildei ir sava nozīme. *ISMN* ziņas prasījuši interesenti no Vācijas un Polijas.

Citi gadījumi. 2000. – 2001.gadā 2 reizes *ISBN* numurs lietots kā arguments tiesvedībā. *ISBN* aģentūra sniegusi informāciju par izdevēja identifikatoru ticamību Ekonomikas policijai, kādam uzziņu izdevumam (vārdnīcai) pārejot no viena izdevēja cita izdevēja rokās. Tāpat aģentūra pēc A.Grūtupa Advokātu biroja pieprasījuma sniedza ziņas par izdevniecības “Vērmanparks” darbību, izdodot V.Selecka grāmatas “Ēnas pār Ventspili” pirmo un otro izdevumu.

Standarta LVS ISO 9706:1994 Dokumentu papīrs. Ilgizturības prasības izmantošana

Bibliotēku un arhīvu darbinieki ievērojuši, ka pirms 50 gadiem izgatavotu dokumentu papīram parastajos bibliotēku un arhīvu glabāšanas apstākļos sāk parādīties nopietni bojājumi. Pēdējo 1500 gadu vēsture liecina, ka tīrai celulozei ir ievērojama ilgizturība. Mūsdienu pētījumi parāda, ka bojājumus rada uz papīra uznestas celulozes destrukciju veicinošas vielas, kā arī papīra ražošanas laikā pievienoto skāba rakstura materiālu klātbūtne.

Šī starptautiskā standarta mērķis ir piedāvāt veidus, kā specificēt un identificēt papīru, kas, saskaņā ar pašreizējām zināšanām, ir ar augstu ilgizturības pakāpi un iespējami maz vai nemaz nemaina lasāmības un pārvietošanas īpašības, ilgstoši uzglabājot to no apkārtējās vides aizsargātā telpā.

Ierobežojošie lielumi ir izraudzīti tā, lai pēc šī starptautiskā standarta klasificēto papīru varētu ražot lielos daudzumos par pieņemamu cenu. Tas dod iespēju grāmatu iespiedējiem, izdevējiem, un citiem lietot šādu papīru visu to dokumentu, pierakstu vai publikāciju veidiem, kuri jāuzglabā bibliotēkās vai arhīvos ilgāku laika periodu.

Pārdošanā esošo papīru, kas atbilst šajā starptautiskajā standartā ietvertajām prasībām, un dokumentus, kuri rakstīti uz šāda papīra, var noteikt pēc pazīšanas zīmes un atbilstības ziņām. Visiem papīra izgatavotājiem un lietotājiem ieteicams lietot atbilstības ziņas un pazīšanas zīmi papīram, ja tas sertificēts atzītā laboratorijā, kura noteikusi papīra atbilstību šī starptautiskā standarta prasībām. Kā pazīšanas zīmi lieto aplī ietveru matemātikas simbolu, kas apzīmē bezgalību un novietots virs standarta numura. Atbilstības ziņās jāietver šāds teksts: "Šis papīrs atbilst standartam ISO 9706:1994".

Pazīšanas zīme, atbilstības ziņas vai abas jālieto reklāmā, uz iesaiņojuma, pārskatos un izdevumu katalogos.

Izdevējiem un citiem papīra lietotājiem, kas izvēlas papīru ilgstošai uzglabāšanai paredzētiem dokumentiem, pierakstiem un publikācijām, ieteicams pārliccināties, vai papīra tirdzniecības katalogos ir uzrādīta pazišanās zīme, atbilstības ziņas vai abas.

**Starptautisko standartu adaptācijas turpmākie plāni un iestrādes.
Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas
IFLA darbs standartizācijas laukā**

2001.gada nogalē BBSTK darba grupa gatavo pārstrādātu normatīvdokumenta "Latviešu valodas vārdu un vārdu savienojumu īsināšana bibliogrāfiskajā aprakstā" variantu, kurā galvenokārt revidēts saīsinājumu saraksts. Tā pati darba grupa adaptēs standartu ISO 4:1997 : *Informācija un dokumentācija. Izdevumu nosaukumu un tajos ietvertu vārdu īsināšanas noteikumi*. Standarts domāts autoriem, redaktoriem, bibliotekāriem un citiem informācijas laukā strādājošajiem, kas sniedz atsauces un norādes uz citētajiem izdevumiem.

Iztulkoti vairāki indeksēšanas un tezauru izveides noteikumu standarti: ISO 2788:1986 : *Dokumentācija. Vienvalodas tezaura izveides un pilnveidošanas vadlīnijas*; ISO 5963:1985 : *Dokumentācija. Dokumentu izpētes un satura (priekšmeta) noteikšanas metodes. Indeksēšanas terminu izvēle* un ISO 999:1996 : *Informācija un dokumentācija. Indeksu satura, kārtojuma un uzrādīšanas vadlīnijas*. Tiek tulkotas atsevišķas terminoloģijas standarta ISO 5127 daļas, kā arī ISO 10324:1997 : *Informācija un dokumentācija. Krājumu ziņas*.

Turpmāko darba plānu palīdzēs izstrādāt seminārā izteiktie priekšlikumi un veiktā aptauja.

IFLA jau ziņo par jauno *ISBD(S)* un *ISBD(M)* versiju sagatavošanu. Diezgan radikālas izmaiņas skārušas *ISBD(S)* jauno variantu, kura sagatavošanā piedalījušās arī AACR un ISSN institūcijas. Mainās jau pats nosaukums: tagad tas būs *ISBD(CR)* : *Continuing Resources (turpinājumi izdevumi)*. Jauns ir arī *ISST* : *International Serial Standard Title* jēdziens.

Arī pārējiem *ISBD* standartiem tuvākajos gados gaidāmi jauni, pārstrādāti izdevumi, kas balstīsies uz 1998.gadā *IFLA*'s sagatavotā normatīvdokumenta **Bibliogrāfiskā ieraksta funkcionālās prasības**

(*FRBR : Functional Requirements for Bibliographic Records*) nostādņēm.

Lielāka saistība ar *ISBD* standartiem panākta *AACR2* jaunākajā, pārstrādātajā 1998.gada izdevumā, kurā apskatīti bibliotēku visu veidu materiāli.

Daudz uzmanības standartizācijas jautājumiem tika veltīts *IFLA*'s 67.konferencē Bostonā, 2001.gada augustā. Ziņas par jauniem standartiem un vadlīnijām gūstamas *IFLA*'s mājas lapā www.ifla.org/VII/s13/ un citās mājas lapas nodaļās. Šajā ziņojumā pieskāršos tikai atsevišķiem *IFLA*'s konferencē aplūkotajiem standartiem.

Starptautiskie SBA standarti. *ISO 10160, 10161-1 un 10161-2* jeb *Protokola* standarti kopā ar *Z39.50* (jeb *ISO 23950*) u.c. dokumentiem atvieglo starpbibliotēku komunikāciju, ļaujot bibliotēkām elektroniski nosūtīt pieprasījumus, definējot pieprasījuma formātu, saturu un struktūru un saņemt atbilstošas atbildes. Visi 3 *Protokola* standarti ir tehniska rakstura dokumenti, kas ietver datu kodēšanas noteikumus un vairāk orientēti uz tehniskajiem speciālistiem, nevis bibliotēku SBA struktūrvienībām.

Informācija par *Protokola* ieviešanu:

www.arl.org/access/naildd/ipig/res/ipig9801-stat-test.shtml.

Katalogizācijas normatīvdokumenti

2001.gada sākumā publicēts *IFLA*'s darba grupas sagatavotais dokuments *GARR : Guidelines for Authority Records and References* (*GARE : Guidelines for Authority Records and Entries* pārstrādāts izdevums), kurā atšķirībā no *GARE* ietverti visi bibliotēku materiāli – mūzikas ieraksti, elektroniskie resursi u.c.).

Autoratbildības datnes. Bibliogrāfisko vienību (personas, institūcijas, darbi/izpaušmes, notikumi, vietas) autoratbildības ieraksti internetā ir ne vien bibliotēku, bet arī izdevēju, autortiesību aģentūru, muzeju un arhīvu interešu sfērā. Referātu *IFLA*'s 67.konferencē par šo tēmu nolasīja *Barbara B.Tillett*.

Tikla adrese: http://lcweb.loc.gov/catdir/bibcontrol/tillett_paper.html

Klasifikācijas standarti

IFLA informē, ka izveidota darba grupa daudzvalodu tezaura izveidei – iepriekšējais standarts ir jau novecojis.

Informācijas nozares izglītības standarti

IFLA's konferencē tika nolasīts arī referāts, kura pamatmērķis ir stimulēt informācijas nozares standartu izstrādi augstākās izglītības stratēģiskajā plānošanā.

Ja ieskatāmies *IFLA*'s 4 gadu programmā, (1998.-2001.), katrā tās nodaļā uzsvērtā starptautisko standartu ieviešanas loma un jaunu standartu izstrādes plāni. BBSTK uzdevums ir sekot jauno un pārstrādāto standartu publikācijām, kā arī lemt par to izmantošanu Latvijas bibliotēku praksē.

Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācija Lietuvā un Igaunijā

“Nacionālās bibliotēkas elektroniskajā vidē: sūtības apzināšana informācijas sabiedrībā” – ar šādu vadmotīvu šovasar Sangastē (Igaunijā) norisinājās Baltijas valstu nacionālo bibliotēku seminārs LiLaEst. Atsevišķa semināra pēcpusdiena tika veltīta standartizācijas jautājumiem – ieviešana, terminoloģija u.tml.

Pirms tuvāk pievērsties Lietuvas un Igaunijas praksei, gribētu pārfrāzēt un attiecināt Igaunijas Nacionālās bibliotēkas direktores T.Valmas sacīto arī uz Latvijas piemēru, ka bibliotēka (minot nacionālo kā vadošo) ir viena no svarīgākajām institūcijām, kam jānodrošina sabiedrības piekļuve informācijai, tās drošība/ticamība, saglabāšana un analīze. Lai izvairītos no “informācijas provinces” statusa, šie mērķi pirmām kārtām sasniedzami ar informācijas menedžmenta palīdzību, atbilstoši starptautiskajiem standartiem.

Standartizācijas darba aizsākums Lietuvā datējams ar 1990.g. 25. aprīli, kad saskaņā ar valdības pieņemtu rezolūciju tiek dibināta Standartu Padome, kuras paspārnē starptautisko standartu sagatavošanas darbu veic 60 tehniskās komitejas.

Kopš 1992.gada par nozares standartu nodrošināšanu un adaptēšanu atbild M.Mažvida Lietuvas Nacionālās bibliotēkas Grāmatniecības un bibliogrāfijas centrs. 1998 g. tiek izveidota atsevišķa tehniskā komiteja TC 47 “Bibliotēkzinātne”.

Adaptēti izdevumu numerācijas sistēmas standarti:

ISO 2108 : Informācija un dokumentācija – Starptautiskais grāmatas standartnumurs (ISBN) ;

ISO 10957 : Informācija un dokumentācija - Starptautiskais mūzikas (nošizdevumu) standartnumurs (ISMN);

ISO 3297 : Informācija un dokumentācija – Starptautiskais seriālizdevumu standartnumurs (ISSN).

1992.gadā Lietuvas Grāmatniecības un bibliogrāfijas centrs paraksta vienošanos ar IFLA's UNIMARC patstāvīgo komiteju un iegūst tiesības tulkot visus dokumentus, kas saistīti ar bibliogrāfiskajiem un autoritāšu ierakstiem.

1993.gadā lietuviešu valodā tiek sagatavota un izdota UNIMARC rokasgrāmata; 1994.g. UNIMARC *Vadlīnijas monogrāfiju un seriālizdevumu katalogizēšanai*; 1996.g. UNIMARC *Vadlīnijas N1 (Analītika: Žurnālu raksti un raksti grāmatās)*; 1997.g. UNIMARC *Vadlīnijas N2 (Mikroformas)* un UNIMARC *Ievads*.

Tāpat kā Latvijā, adaptētas arī abas ISO 690 daļas, ISO 690 : *Dokumentācija. Bibliogrāfiskās norādes. Saturs, forma un struktūra*; ISO 690-2 *Informācija un dokumentācija. Bibliogrāfiskās norādes. 2.daļa: Elektroniskie dokumenti vai to sastāvdaļas*.

Varam būt gandarīti, ka par Latvijas standartiem adaptēta visa ISBD standartu sērija, no kuras Lietuvā publicēti tikai *Bibliogrāfiskais apraksts. Vispārīgie principi : BA(VP)*; *Bibliogrāfiskais apraksts. Monogrāfijas : BA(M)*; *Bibliogrāfiskais apraksts. Nošizdevumi : BA(N)*.

Standartizācijai Igaunijā jaušama nedaudz no Lietuvas atšķirīga ievirze. Sākot no 1991.g. līdz pat 2000.g. standartizācijas darbu koordinēja Igaunijas Nacionālā standartu (INS) padome, bet reorganizācijas rezultātā 2000.g. tika nodibināta bezpeļņas organizācija – Igaunijas Standartizācijas centrs (ISC), analogs Latvijas Valsts Standartam (LVS).

Igaunijas nacionālie standarti tāpat tiek sagatavoti tehniskajās komitejās vai darba grupās, kurus apstiprina, reģistrē un izdod ISC.

Daži piemēri no izdotajiem standartiem Igaunijā:

- INS-EN ISO 2789:1999 *Informācija un dokumentācija. Starptautiskā bibliotēku statistika*
- INS-EN ISO 3166-1:2000 *Kodi valstu nosaukumu uzrādīšanai un to apakšgrupas 1.daļa*
- INS-EN ISO 9707:1999 *Informācija un dokumentācija – Statistika par grāmatu, laikrakstu, seriālizdevumu un elektronisko publikāciju izdošanu un izplatīšanu*
- INS-ISO 11620:2000 *Informācija un dokumentācija. Bibliotēku darbības rādītāji*.

Standarta ISO 11620:2000 adaptēšanu kā INS iniciēja Igaunijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēkzinātnes un attīstības departaments * pēc Igaunijas universitāšu un zinātnisko bibliotēku pieprasījuma, un 2000.g. šis standarts bija starp 10 Igaunijā visvairāk pārdotajiem standartiem. Tieši šim standartam, kā nozīmīgam dokumentam, kas nosaka darba novērtēšanas procesu, LiLaEst seminārā igauņu kolēģi pievērsās visvairāk.

* Igaunijas Nacionālajā bibliotēkā nav atsevišķas nodaļas, kas nodarbotos ar standartizāciju un tai pakārtotiem jautājumiem. Standartizācijas darbs ir Bibliotēkzinātnes un attīstības departamenta pārziņā.

1.pielikums**Bibliotēku darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja
(BBSTK)**

Vārds, uzvārds	Iestāde, organizācija	Tālr., e-pasts
Baiba Mūze, priekšsēdētāja	IT ALISE	7312002; b.muze@delfi.lv
Anita Bakēvica	Latvijas Universitātes bibliotēka	7224452; ab@lub.lv
Guna Dēliņa, priekšsēdētāja vietniece	Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB)	7285201; lnb@lbi.lnb.lv
Zinta Geršmane	LNB	7312807; zintage@lbi.lnb.lv
Māra Indaberga (BBSTK AK 1 vad.; BBSTK tehniskā sekretāre)	LNB	7312796; marai@lbi.lnb.lv
Venta Kocere	Latvijas Akadēmiskā bibliotēka	7106216; vkocere@lib.acadlib.lv
Silvija Liniņa	Latvijas Bibliotekāru biedrība	7312791; lbb@lnb.lv
Anna Mauliņa (BBSTK AK2 vad.)	LNB	7312793; annam@lbi.lnb.lv
Dzintra Mukāne	LNB	7289874; dzintram@lbi.lnb.lv
Sandra Ozoliņa	LNB	7283983; sandrao@lbi.lnb.lv
Iveta Kalniņa	LU Filoloģijas fakultātes Bibliotēkzinātnes un Informācijas zinātnes nodaļa	7225013 ivetak@e-apollo.lv
Inta Šalme	Skolu bibliotekāru asociācija	7026803 intas@rsdc.lv
Laila Tīgere	Latvijas Aizsardzības akadēmijas bibliotēka	bibl@naa.mil.lv
Jānis Turlajs	Latvijas Kultūras ministrija	7333667; Janis.Turlajs@km.gov. lv

VSIA LATVIJAS STANDARTS koordinatore: **Iveta Švedra**, tālr. 7 339985;
e-pasts: Iveta.Svedra@ivs.lv

BBSTK darba grupās 1997.-2001.g. adaptēto standartu un

normatīvdokumentu saraksts.

Darba grupu (DG) sastāvs

A. Standarti

1. LVS ISO 832:1994 : Informācija un dokumentācija. Bibliogrāfiskais apraksts un norādes. Bibliogrāfisko terminu īsināšanas noteikumi. – Rīga : Latvijas Nacionālais standartizācijas un metroloģijas centrs, 1998. – 10 lpp.

DG vad.: Baiba Mūze (IT ALISE)

DG: Anita Bakēvica (LUB), Guna Dēliņa (LNB), Māra Indaberga (LNB), Elga Liepkaula (LNB), Anna Mauliņa (LNB), Aina Muižniece (Patentu tehniskā bibl.), Diāna Paukšēna (LUB), Aina Zābaka (LNB).

2. LVS ISO 2789:1991 : Informācija un dokumentācija. Starptautiskā bibliotēku statistika. – Rīga : Latvijas Nacionālais standartizācijas un metroloģijas centrs, 1998. – 21 lpp.

DG vad.: Laila Tīgere (Latvijas Aizsardzības akad. bibl.)

DG: Anna Broliša (TU zin. bibl.), Guna Dēliņa (LNB), Faina Didiča (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Māra Indaberga (LNB), Ilze Kārklīņa (LNB), Valija Liepkalne (LUB), Irina Vekšina (Patentu tehniskā bibl.), Daiga Riekstiņa (LNB), Margarita Želve (AML/RSU bibl.).

3. LVS ISO 9706:1994 : Informācija un dokumentācija. Dokumentu papīrs. Ilgizturības prasības. – Rīga : Latvijas Nacionālais standartizācijas un metroloģijas centrs, 1998. – 13 lpp.

DG vad.: Guna Dēliņa (LNB)

Zinātniskais konsultants: Jurijs Hrols (LZA Koksnes ķīmijas institūts)

DG: Rudīte Kalniņa (LNB), Inta Vītola (LNB).

4. LVS 90:1998 : Bibliogrāfiskais apraksts. Vispārīgie principi : BA(VP). – Rīga : Latvijas Nacionālais standartizācijas un metroloģijas centrs, 1998. – 40 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(G)* standarts.

DG vad.: Dzintra Mukāne (LNB)

DG: Anita Bakēvica (LUB), Edvīns Balodis (LNB), Gundega Blīgzne (LNB), Guna Dēliņa (LNB), Zina Eglīte (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Zinta Geršmane (LNB), Māra Indaberga (LNB), Elga Liepkaula (LNB), Anna Mauliņa (LNB), Baiba Mūze (IT ALISE), Sandra Ozoliņa (LNB), Diāna Paukšēna (LUB), Margarita Želve (AML/RSU bibl.).

5. LVS 195:1999 : Bibliogrāfiskais apraksts. Monogrāfiskie izdevumi : BA(M). – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 1999. – 69 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(M)* standarts.

DG vad.: Dzintra Mukāne (LNB)

DG: Sandra Ansberga (TU zinātniskā bibl.), Anita Bakēvica (LUB), Gundega Blīgzne (LNB), Zina Eglīte (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Elga Liepkaula (LNB), Sandra Ozoliņa (LNB), Rīta Riekstiņa (LNB).

6. LVS 196:1999 : Bibliogrāfiskais apraksts. Seriālizdevumi : BA(S). – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 1999. – 87 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(S)* standarts.

DG vad.: Guna Dēliņa (LNB)

DG: Anita Bakēvica (LUB), Ilona Dukure (LNB), Ieva Freimane (LAB), Anita Goldberga (LNB), Māra Indaberga (LNB), Anna Mauliņa (LNB), Dagnija Sausserde (LNB), Ilze Vītola (AML/RSU bibl.).

7. LVS 258:2000 : Bibliogrāfiskais apraksts. Monogrāfiskie seniespiedumi (Antikvitātes) : BA(A). – Rīga : VSIA Latvijas standarts, 2000. – 83 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(A)* standarts.

DG vad.: Dzintra Mukāne (LNB)

Zinātniskais konsultants: Aleksejs Apinis (LNB)

DG: Anita Bakēvica (LUB), Ināra Klekere (LNB), Valdis Mazulis (LAB), Silvija Šiško (LNB), Māra Indaberga (LNB).

8. LVS ISO 2108:2000 : Informācija un dokumentācija. Starptautiskā grāmatu standartnumerācija (ISBN). – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 2000. – 7 lpp.

DG vad.: Guna Dēliņa (LNB)

DG: Gundega Blīgzne (LNB), Māra Indaberga (LNB), Ilze Kārkliņa (LNB), Inta Kriškāne (LAB), Laimdota Prūse (LNB).

9. LVS 260:2000 : Bibliogrāfiskais apraksts. Kartogrāfiskie materiāli : BA(KM). – Rīga : VSIA Latvijas standarts, 2000. – 62 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(CM)* standarts.

DG vad.: Anita Bakēvica (LUB)

Zinātniskais konsultants: Prof. Jānis Štrauhmanis (LU).

DG: Gundega Blīgzne (LNB) Laura Putniņa (LNB), Anda Juta Zālīte (LNB).

10. LVS 261:2000 : Bibliogrāfiskais apraksts. Nošizdevumi : BA(N). – Rīga : VSIA Latvijas standarts, 2000. – 63 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(PM)* standarts.

DG vad.: Silvija Liniņa (Latvijas Bibliotekāru biedrība)

DG: Daina Gauja (LNB), Baiba Jozepa, (LNB), Ilga Griezne (LNB), Gabriela Skrīne (LNB).

11. LVS 259:2001 : Bibliogrāfiskais apraksts. Elektroniskie resursi :

BA(ER). – Rīga : VSIA Latvijas standarts, 2000. – 80 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(ER)* standarts.

DG vad.: Sandra Ozoliņa (LNB)

DG: Ilona Dukure (LNB), Anita Goldberga (LNB), Biruta Iesalniece (LAB), Māra Indaberga (LNB), Baiba Mūze (IT ALISE), Laimdota Prūse (LNB), Margarita Želve (AML/RSU bibl.), Irina Žogota (LNB).

12. LVS ISO 690:2001 : Dokumentācija. Bibliogrāfiskās norādes. Saturs, forma un struktūra. – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 2000. – 34 lpp.

DG vad.: Baiba Mūze (IT ALISE)

DG: Ilona Dukure (LNB), Māra Indaberga (LNB), Venta Kocere (LAB), Diāna Paukšēna (LUB), Baiba Sporāne (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Agra Turlaja (LNB).

13. LVS ISO 690-2:1997 : Informācija un dokumentācija. Bibliogrāfiskās norādes. 2.daļa: Elektroniskie dokumenti vai to daļas. – Rīga : VSIA

Latvijas Standarts, 2000. – 32 lpp.

DG vad.: Baiba Mūze (IT ALISE)

DG: Ilona Dukure (LNB), Māra Indaberga (LNB), Venta Kocere (LAB), Diāna Paukšēna (LUB), Baiba Sporāne (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Agra Turlaja (LNB).

14. LVS ISO 11620:1998 : Informācija un dokumentācija. Bibliotēku darbības rādītāji. – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 2000. – 128 lpp.

DG vad.: Zinta Geršmane (LNB)

DG: Maranda Avotiņa (LAB), Skaidrīte Giluča (LUB), Iveta Gudakovska (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Māra Indaberga (LNB), Inta Sallinene (LNB).

15. LVS 262 : Bibliogrāfiskais apraksts. Negrāmatu materiāli : BA(NGM). – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 2001. – 83 lpp. – Standarta pamatā ir *ISBD(NBM)* standarts.

DG vad.: Guna Dēliņa (LNB)

DG: Edvīns Balodis (LNB), Gundega Blīgzne (LNB), Māra Indaberga (LNB), Ilze Kārklīņa (LNB), Inta Kriškāne (LAB).

16. LVS ISO 3297 : Informācija un dokumentācija. Starptautiskais seriālizdevuma standartnumurs (ISSN). – Rīga : VSIA Latvijas Standarts, 2001. – 14 lpp.

DG vad.: Guna Dēliņa (LNB)

DG: Gundega Blīgzne (LNB), Guna Linkeviča (LNB), Māra Indaberga (LNB), Ilze Kārkliņa (LNB), Inta Kriškāne (LAB).

Normatīvdokumenti

1. Latviešu valodas vārdu un vārdu savienojumu īsināšana bibliogrāfiskajā aprakstā / Bibl. darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja. – Rīga : Latvijas Nacionālā bibl., 1998. – 16 lpp.

DG vad.: Baiba Mūze (IT ALISE)

DG: Anita Bakēvica (LUB), Zina Eglīte (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Elga Liepkaula (LNB), Silvija Liniņa (LBB), Aina Muižniece (Patentu tehniskā bibl.), Diāna Paukšēna (LUB), Rīta Riekstiņa (LNB), Aina Zābaka (LNB).

2. Bibliogrāfiskā apraksta standartu (BA : ISBD) piemērošanas noteikumi analītiskajā aprakstā / Bibl. darba un bibliogrāfijas standartizācijas tehniskā komiteja. – Rīga : Latvijas Nacionālā bibl., 2000. – 49 lpp.

DG vad.: Baiba Mūze (IT ALISE)

DG: Ilona Dukure (LNB), Zina Eglīte (LU Filoloģijas fak. Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes nod.), Zinta Geršmane (LNB), Māra Indaberga (LNB), Dagnija Ivbulē (LAB), Māra Izvestnija (LNB), Diāna Paukšēna (LUB), Agra Turlaja (LNB).

3. pielikums

Kā iegādāties standartu vai standarta projektu

▶ Standartu realizācijas ekskluzīvās tiesības ir **VSIA LATVIJAS STANDARTS, Rīga, K.Valdemāra 157; www.lvs.lv** ; Informācijas fonda tel. 7 362250.

▶ Visi izdotie nozares standarti un normatīvdokumenti pieejami LNB “Z” lasītavā Tērbatas ielā 75.

▶ Standartu **projektu kopijas** var pasūtīt **Standartizācijas nodaļā** Tērbatas 75-310, tel. 7 312796; e-pasts: marai@lbi.lnb.lv

LNB mājas lapa: <http://latnet.vip.lv/lnb> ; Struktūra – Bibliotēku kooperācijas departaments – Standartizācijas nodaļa.

Seminārs

Starptautiskie standarti Latvijas bibliotēku praksē

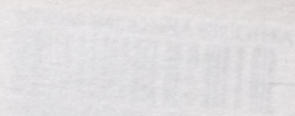
22.11.2001

Materiālu krājums

Iespiests Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reprogrāfijas nodaļā.

Pasūtījuma Nr. 67. Metiens 150 eks. Bez maksas

Latvijas Nacionālā bibliotēka, K.Barona iela 14, Rīga, LV 1423

Latvian National Library
Societātes štāps - Latvian National Library

1911

Materialis krasums

Latvian National Library Reproduction Model
Pashupina ca. 67. Mēneša 120 eks. Bērnu skaits

Latvian National Library, P. Barona iela 14, Rīga, LV 1423

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0302023140

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPĻĀRS**

0.35

2001-3
└ 788